

generationen", der er opvokset med velfærdsstaten som noget selvfølgerligt og ikke har oplevet økonomisk krise eller kamp for social sikkerhed, men tværtimod velstand, gode muligheder for social mobilitet etc. Denne generation er - antager forfatterne - ikke synderlig modtagelig for "det gamle venstres" ideologi om materiel sikkerhed, lighed og solidaritet. En gruppe er afvandret til "det nye venstre", medens en anden - præget af de mange muligheder og den sociale opstigning - har udviklet en individualistisk ideologi, og i forlængelse heraf bevæger sig mod højre.

Men mange forfattere mener også, denne udvikling har politiske årsager. Blandt andet Skirbekk henviser til AP's ideologiske forsømmelser i 60'erne, hvor partiet tildels som led i forsøget på at udbrede dets vælgerbasis til de voksende funktionærgrupper agiterede med en teknokratisk forbrugs- og vækstideologi, en strategi der hævner sig under den reducerede økonomiske vækst. Mere strukturelle forklaringer gives i to artikler af Veggeland og Leonardsen, der beskæftiger sig med AP's autoritets- og legitimeringsproblemer. Et interessant ræsonnement er, at AP i 50'erne lod markedskræfterne gennemføre de nødvendige strukturreformer i erhvervslivet, gav de anonyme markedskræfter skylden og alligevel selv kunne påtage sig æren for kompenserende ordninger. I 70'erne foretog partiet derimod meget omfattende indgreb i markedsmekanismen, blandt andet i form af selektiv erhvervsstøtte. Fordi lavkonjunkturen blev så langvarig, var denne politik dels delvis forfejlet, dels mere eller mindre virkningsløs, fordi reguleringsmekanismerne alligevel er for svage i forhold til markedsmekanismerne. Men hermed kom arbejderpartiet til at påtage sig ansvaret for alle de økonomiske problemer, medens Høyres kritik af indgrebene blev bekræftet af udviklingen.

De sidstnævnte artikler illustrerer samtidig et generelt kendetegn ved bogen: At den ikke alene rummer en række interessante analyser af baggrunden for højredrejningen (paradoksalt nok i et af de lande, der har klaret sig lettest gennem krisen), men nok så meget er gennemsyret af en debat om socialdemokratiets fejltagelser i fortiden og dets problemer i fremtiden.

Jørgen Goul Andersen

Gerd Callesen, Hanne Caspersen og Knud Knudsen (red.), Fremad og aldrig glemme. Ti års forskning i arbejderbevægelsens historie - status og perspektiver, København: Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie. SFAH skriftserie nr 11, 1981, 328 s., 149,00 kr.

Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie (SFAH) har markeret forningens ti års jubilæum ved at udsende denne nyttige form for jubilæumsskrift.

generationen", der er opvokset med velfærdsstaten som noget selvfølgerigt og ikke har oplevet økonomisk krise eller kamp for social sikkerhed, men tværtimod velstand, gode muligheder for social mobilitet etc. Denne generation er - antager forfatterne - ikke synderlig modtagelig for "det gamle venstres" ideologi om materiel sikkerhed, lighed og solidaritet. En gruppe er afvandret til "det nye venstre", medens en anden - præget af de mange muligheder og den sociale opstigning - har udviklet en individualistisk ideologi, og i forlængelse heraf bevæger sig mod højre.

Men mange forfattere mener også, denne udvikling har politiske årsager. Blandt andet Skirbekk henviser til AP's ideologiske forsømmelser i 60'erne, hvor partiet tildels som led i forsøget på at udbrede dets vælgerbasis til de voksende funktionærgrupper agiterede med en teknokratisk forbrugs- og vækstideologi, en strategi der hævner sig under den reducerede økonomiske vækst. Mere strukturelle forklaringer gives i to artikler af Veggeland og Leonardsen, der beskæftiger sig med AP's autoritets- og legitimeringsproblemer. Et interessant ræsonnement er, at AP i 50'erne lod markedskræfterne gennemføre de nødvendige strukturreformer i erhvervslivet, gav de anonyme markedskræfter skylden og alligevel selv kunne påtage sig æren for kompenserende ordninger. I 70'erne foretog partiet derimod meget omfattende indgreb i markedsmekanismen, blandt andet i form af selektiv erhvervsstøtte. Fordi lavkonjunkturen blev så langvarig, var denne politik dels delvis forfejlet, dels mere eller mindre virkningsløs, fordi reguleringsmekanismerne alligevel er for svage i forhold til markedsmekanismerne. Men hermed kom arbejderpartiet til at påtage sig ansvaret for alle de økonomiske problemer, medens Høyres kritik af indgrebene blev bekræftet af udviklingen.

De sidstnævnte artikler illustrerer samtidig et generelt kendetegn ved bogen: At den ikke alene rummer en række interessante analyser af baggrunden for højredrejningen (paradoksalt nok i et af de lande, der har klaret sig lettest gennem krisen), men nok så meget er gennemsyret af en debat om socialdemokratiets fejltagelser i fortiden og dets problemer i fremtiden.

Jørgen Goul Andersen

Gerd Callesen, Hanne Caspersen og Knud Knudsen (red.), Fremad og aldrig glemme. Ti års forskning i arbejderbevægelsens historie - status og perspektiver, København: Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie. SFAH skriftserie nr 11, 1981, 328 s., 149,00 kr.

Selskabet til forskning i arbejderbevægelsens historie (SFAH) har markeret foreningens ti års jubilæum ved at udsende denne nyttige form for jubilæumsskrift.

Formålet med bogen er ifølge redaktionens indledning dels at gøre status over det forgangne tiårs forskning i arbejderbevægelsens historie, men det er dels også formålet at pege på nye perspektiver for de kommende års forskning i arbejderbevægelsens historie. Bogen er også karakteriseret af, at man har defineret sin potentielle læserskare relativt bredt, hvilket naturligvis også stiller krav til fremstillingsformen.

Indenfor nogle begrænsede rammer må man nok sige, at det i ret høj grad er lykkedes at nå det erklærede formål. Men jeg vil nedenfor nok rejse tvivl om, hvorvidt de selvvalgte begrænsninger eller måske rettere afgrænsninger er særligt hensigtsmæssige. Men først nogle ord om bogens indhold.

Der indledes med et par historiografiske oversigter, idet Gerd Callesen behandler historieskrivningen om arbejderbevægelsen indtil ca. 1970, og Niels Finn Christiansen skriver om arbejderbevægelsen og historieforskningen i 1970'erne. Via den sidstnævnte oversigt får man sat de efterfølgende artikler i perspektiv, især hvad angår "de hvide pletter på landkortet" indenfor området.

Alle artiklerne har karakter af at være forskningsoversigter, og der er lagt vægt på det bibliografiske udstyr. Derfor er det dobbelt ærgerligt, at der ikke med fuld konsekvens er lavet litteraturfortegnelser i forhold til alle emneområder. Det er specielt ærgerligt, fordi de 5 litteraturfortegnelser, bogen rummer, er særdeles nyttige.

Ved en bog af denne karakter er det ikke muligt at gennemgå alle bidragene og forfatterne. Jeg skal derfor nøjes med en kort oversigt over bogens opbygning. Efter de to indledende historiografiske oversigtsartikler følger der 4 historiske oversigtsartikler med det sigte i relativ kort for at formidle et overblik over og en diskussion af 70'ernes bidrag til historieskrivningen i de fire tidsperioder, som man har valgt at benytte i denne bog. Tidsperiodeinddelingen kan virke lidt tilfældig, thi som det noteres i redaktionens indledning, findes der ikke et entydigt teoretisk grundlag, på hvilket man kan lave en faseinddeling af dansk arbejderbevægelses historie. I øvrigt gælder for de fire historiske oversigtsartikler, at de faktisk efter min vurdering giver et udmærket overblik over 70'ernes bidrag til historieskrivningen, mens det derimod kniber lidt mere med at lægge op til diskussion angående værdien af disse bidrag. Dette synes på sin side at hænge sammen med, at der ikke fremlægges nogle eksplicitte og klare vurderingskriterier fra forfatternes side. Dette kan jo også være vanskeligt på grund af den tidsmæssige afgrænsning af emnet, og det opvejes i høj grad af de tilknyttede litteraturfortegnelser, ud fra hvilke læserne får let ved selv at arbejde videre.

Bogens anden del består af en række temaartikler, som tilsammen skulle give

et dækkende billede af de temaer og emneområder, som har været taget op i det forgangne tiår. Redaktionen skynder sig dog at nævne, at ikke alle relevante temaer er kommet med i bogen, og som eksempler på manglende temaer nævnes "lokalhistorie" og "arbejderkultur", der begge er behandlet i SFAH's årbog i henholdsvis 1980 og 1981. Ligeledes har man fra redaktionens side lagt op til, at 70'ernes metodedebat ikke skulle behandles i en selvstændig temaartikel, men derimod skulle behandles i de enkelte temaartikler.

Det er dog langt fra i alle artikler, dette sker lige eksplicit. Til gengæld vil jeg nok karakterisere Ruth Emereks og Birthe Siims artikel om brancheanalyser og John Gilliams artikel om strukturanalyser som udpræget metodologisk orienterede artikler. Netop på grund af disse to artiklers problemfelter, falder de lidt udenfor bogens helhed, selv om de i sig selv er særdeles læseværdige bidrag, og nok er de bidrag, der i størst udstrækning sprænger de efter min mening noget snærende historiske rammer, der præger hele bogen.

I temaartiklerne behandles i øvrigt emner som reformisme, venstreoppositionen, forholdet mellem socialdemokratiet og fagbevægelsen, forskning i arbejdererrindringer, arbejderkvinder, internationalismen og bogen afsluttes med 3 faglige tillidsfolks vurderinger af historieskrivningen om arbejderbevægelsen.

Temaartiklerne er generelt som hele bogen i øvrigt efter min mening for snævert historisk orienteret. Dette indebærer, at en masse væsentlige, mere generelle, samfundsvidenskabelige bidrag nok nævnes, men udelukkende vurderes ud fra deres bidrag til den historiske beskrivelse. Værre er det efter min vurdering, at bogen i alt for høj grad på grund af denne slagside har afgrænset sig fra en del relevante emner til forståelsen af arbejderbevægelsens udvikling og samtidig i ret høj grad risikerer at afgrænse sig fra en del læsere. Kort og godt en bredere samfundsvidenskabelig tilgang ville være hensigtsmæssig og antagelig også medføre et noget andet emnevalg til temaartiklerne.

Det er således ikke nok, når emner som fagbevægelsesforskning og socialhistorie berøres i flere temaartikler - selv om Erik Christensen f.eks. får nævnt næsten al fagbevægelsesforskning. Men hvis dette emne var behandlet i "sin egen ret", ville man næppe kunne undgå at komme ind på udviklingen i funktionærernes og de offentligt ansattes faglige organisationer, og dermed ville der også rejse sig det interessante spørgsmål, hvad man egentlig forstår ved begreber som arbejderklasse og arbejderbevægelse. Som bogen fremtræder nu med sin historiske tilgang og afgrænsning, tages betydningen af sådanne begreber for givne og bliver næppe problematiseret. Det er altid vanskeligt at undgå faren for eklektiske fremstillinger i en antologi, men det bliver endnu vanskeligere for ikke at sige umuligt, hvis man ikke bevidst forsøger at lave ind- og opdelinger, der

gør det nødvendigt, at forfatterne forsøger at etablere en form for fælles referenceramme.

Den bedste og måske mest kritiske vurdering af 70'ernes forskning i arbejderbevægelsen leveres sidst i bogen af tre faglige tillidsfolk: John Mølgaard, Marie Olsen og Jens Benfeldt Jørgensen i deres korte indlæg om arbejderbevægelsen og historien. Disse tre indlæg indledes med en kort, væsentlig og velskrevet indledning af Knud Knudsen og Therkel Stræde, der giver deres opsummering af samme emne, uden der er et ord for meget eller for lidt. Det er karakteristisk, at de faglige tillidsfolk alle tre giver en kritik af fremstillingsformen. Således efterlyser John Mølgaard en mere tilgængelig og debatterende form, og Jens Benfeldt Jørgensen fremhæver, at forklaringer og begrebsanvendelse ikke altid hænger tilstrækkeligt sammen. Samtidig understreges det, at forfladigelser og leflen ikke duer.

Store krav, javist. Men hvis man som forsker ikke kan undgå at sætte sig mellem to stole, når man prøver at skrive både for fagfæller og alment interesserede, så må man vælge en af stolene, hver gang man prøver at skrive noget. På længere sigt burde SFAH måske også angående deres øvrige, omfattende og meget nødvendige publikationsvirksomhed gå ind i sådanne overvejelser.

De meget generelle kritiske bemærkninger om emnevalg og anskuelsermåde må dog ikke forplumre vandene derhen, at "Fremad og aldrig glemme" skulle være en ligegyldig eller dårlig bog. Den er faktisk et "must" for alle, der er interesserede i ikke alene arbejderbevægelsens historie, men også i den aktuelle udvikling.

Helge Tetzschner

Sven Danni og Bjarne Jensen (red), Udenrigs- og sikkerhedspolitik i Norden, København: Forlaget SOC, 1981, 86 s., 48,50 kr.

En rad händelser under de senaste åren har åter en gång indragit Norden i den säkerhetspolitiska debattens rampljus: militariseringen av de nordliga havsområdena, debatterna om Danmarks och Norges roll i utvecklandet av Natos nordliga försvarssystem, u-båtsaffären i Karlskrona, det annalkande presidentvalet i Finland med dess eventuella storpolitiska övertoner etc. Det är därför med största intresse man lägger sin hand på en rykande färsk liten bok, där förordet uppmanar fem ledande socialdemokratiska "influentials" på området (Lasse Budtz, Ingemar Engman, Arni Gunnarsson, Jaakko Kalela, Kalevi Sorso och Thorvald Stoltenberg) att "ge din personliga uttolkning av hur Ditt parti - och/eller regering - ser på det egna landets relationer til omvärlden!"